

Кіровоградська філія Українського інституту експертизи сортів рослин

Кіровоградська філія Українського інституту експертизи сортів рослин розташована в с. Новоселиця Голованівського району Кіровоградської області.

З АРХІВНИМИ даними сортовипробування на полях започатковано у 1937 р. в с. Юзефівка (нині с. Йосипівка) Грушківського району на тоді Одеської області в колгоспі ім. Сталіна. Кіровоградську область створено 10 січня 1939 року.

1938-го року Українським науководослідним інститутом землеробства було обстежено і виявлено типові умови району за ґрунтовими та рельєфними характеристиками, і саме в цій місцевості (с. Йосипівка) ство-

Колектив філії, 2010 р.

рено Грушківську сортодільницю (від назви району). На той час кількість сортів сільськогосподарських культур була незначною, виробнича база – слабкою, більшість робіт виконували вручну.

У 1940 р. на Грушківській сортодільниці проводили конкурсне та виробниче випробування 13 сільськогосподарських культур, таких як: пшениця і жито озимі та ярі, люцерна на насіння, кукурудза на зерно і силос, соняшник, просо, овес, чина та могогар. У цілому 127 випробовуваних сортів.

Середня врожайність основної культури – пшениці озимі – становила 13,4 ц/га, найвища – 21,8 ц/га. У звітах про роботу сортодільниці за 1938–1940 рр. вказано врожайність

пшениці озимі – 25 центнерів з гектара.

На сортодільницю були запрошені висококваліфіковані кадри. Звіт про її роботу за 1940 р. підписали старший агроном Бельдюгін та інспектор Артеменко. Щодо інших початківців сортовипробування в районі, на жаль, у звітах залишились лише підписи без зазначення прізвищ. У витягу з Акта проведення перевірки посівів, підписаного інспектором Одеської наслідкової інспектури Трелінім, від 10 травня 1940 р. зазначено, що завідувачем Грушківської сортодільниці був Ярмола Т. К., першим помічником – Вольф М. Б., головою Юзефівської сільради – Бурлака Ф. М., заступником голови правління колгоспу ім. Сталіна – С. Дячок. У передвоєнні роки сортодільниця виконувала ряд необхідних завдань, насамперед випробування нових вітчизняних сортів.

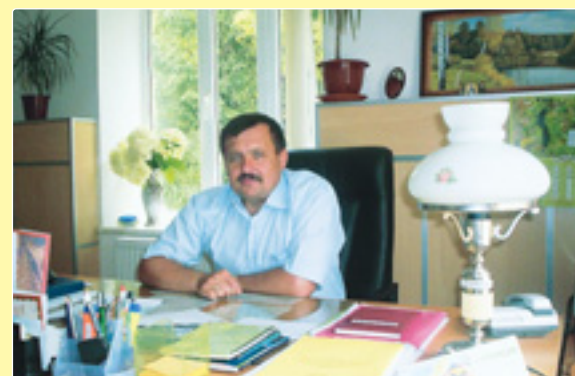

Козак Сергій Васильович народився 1963 року. Вищу освіту здобув в Уманському сільськогосподарському інституті (спеціальність «Агрономія»; учений агроном). З 1992 р. почав працювати у системі державного сортовипробування: спочатку як агроном, а пізніше – завідувач польової сортодільниці Кіровоградської державної сортовипробувальної станції. З 2012 р. Козак Сергій Васильович є директором Кіровоградської філії Українського інституту експертизи сортів рослин.

Грушківська сортодільниця не припиняла роботи і в роки Другої світової війни, про що свідчать річні звіти про випробування сільськогосподарських культур. Колектив сортовипробувачів поповнювався з місцевих спеціалістів і селян, які бачали велике майбутнє у розпочатій справі.

У звітах про проведення дослідів зазначається про випробування культур у шести повтореннях, недостатню кількість насіння, несприятливі погодні умови, що перешкоджало якісному виконанню завдань. Але це не завадило планувати збільшення обсягів випробувань як сортів, так і культур.

У 1942 р. завідувачем сортодільниці було призначено Вольфа М. Б. –

Директор
Кіровоградської державної
сортодослідної станції
з 2004-го по 2012-й р.
Зубрейчук М. С.

Сівба
на дослідних ділянках,
НДЦ «Південний»

Сівба гібридів
кукурудзи звичайної,
2021 р.

німця за походженням. Старанно написані звіти, акуратність чорнильних записів і чіткість схематичних планів розміщення сортодослідів є доказом важливості сортовипробування. Під час війни с. Юзефівка було територіальною одиницею Миколаївської області. У перші повоєнні роки робота спрямовувалася в основному на покращення умов праці та розширення сортового складу випробовуваних культур.

У 1945 р. на сортодільниці випробовували 11 сільськогосподарських культур – пшениця і жито озимі, ярі пшениця та ячмінь, овес, просо, чина, сочевиця, соя, кукурудза. У конкурсному випробуванні досліджували 18 сортів пшениці озимої, 3 – у виробничому. Середня врожайність пшениці становила 25,9 ц/га. Набуло надзвичайної важливості підвищення врожайності основних зернових культур, вивчення умов проведення дослідів, опрацювання

і вдосконалення методики сортовипробування. Очолював роботу сортодільниці Славов А. Г., помічником завідувача був Гура Ю. А., агрономом працював Веровенко К. К., агро-

техніком – Соловей К. С., головою колгоспу – Дячок А. М. У 1946 р. змінився кадровий склад сортодільниці й тоді вперше було проведено агродослід пшениці ярої на норми висіву. Завідувач сортодільниці Білявський, його помічник Кучеренко П. А., бригадир Балан Я. Г., голова колгоспу Русавський Г. М. доклали надзвичайно багато зусиль для продовження і вдосконалення розпочатого сортовипробування. У цьому ж році організовано прискорене розмноження насіння сортів пшениці озимої за широкорядного висіву цієї культури. Насінням, розмноженим на сортодільниці, в колгоспах Ульяновського району восени 1949 року було засіяно 4000 га. Сорти озимої пшениці випробовували протягом шести років, деякі – від 3 до 4 років. У висновках Кіровоградської облінспектури Ісарова Ю. та агронома Шумакова щодо перевірки дослідів високо оцінено роботу сортовипробувачів.

1950 року змінено назви сортодільниці, району й села: сортодільниця – Ульяновська, село – Йосипівка, район – Ульяновський. У 1951 р. Ульяновську сортодільницю очолив Кучеренко П. А. Протягом 1951–1952 рр. вивчали основні сільськогосподарські культури, введено в сортовивчення нову культуру – крамбе (абіссінська гірчиця), з різними нормами висіву та в різні строки для вивчення агротехніки цієї культури. Крамбе переробляли на олію в місцевій олійні. Кольором вона не відрізнялася від соняшниккової, але за смаком виявилася гіркою, тому її рекомендували використовувати для технічних цілей.

У 1953 р. на полях держсортодільниці розмножували районований сорт озимої пшениці Одеська 16 на площі 63 га. Агрономи опублікували в районній газеті кілька статей про нову районовану пшеницю, урожайність якої досягала 29 центнерів з гектара.

Спеціалісти сортодільниці активно пропагували нові сорти на лекціях, які читали для керівників, агрономів, бригадирів польових бригад колгоспів Ульяновського району, проводили екскурсії на поля сортодільниці. На районній та обласній виставках сільськогосподарської продукції відвідувачам пропонували ознайомитись із районованими сортами пшениці озимої та інших культур. Завдяки цьому в колгоспах району почали висівати районовані сорти. 1953 року на Ульяновській сортодільниці випробовували цукровий буряк на малих і великих за площею ділянках. Найвища урожайність сорту була 314 ц/га. Найбільший вміст цукру показав сорт ВІО4 – 22,4%. Найурожайнішими за збором цукру були сорти РО21, ВІО4, М2 та Р632, РО21 – 67,4 ц з гектара. До 1954 р. зоною розташування сортодільниці вважалася 1-ша Лісо-стєпова, потім стала 2-га Перехідна, нині її віднесено до степової зони.

У 1956 р. на сортодільниці вивчали способи обробітку ґрунту із застосуванням методу Т. С. Мальцева, щоб підвищити врожайність сільськогосподарських культур, однак помітних результатів не досягнуто. На той час урожайність основної культури – пшениці озимої, становила 42,8 ц/га. Зі збільшенням поголів'я сільськогосподарських тварин у республіці постала потреба дослідження кормових культур. У 1954–1956 рр. вивчали такі культури, як люцерна та еспарцет весняного і літнього висіву, а також випробовували пшеницю озиму, ячмінь ярий, просо, кукурудзу, гречку, соняшник, вико-овес, сою, суданську траву, могар, гумиз. У 1966 р. назву колгоспу ім. Сталіна змінено на «Росія» Ульяновського району Кіровоградської області. До 1954 року Ульяновський район був у складі Одеської області, а у 1954 р. його територіально віднесено до Кіровоградської області. У звіті про діяльність Ульяновської сортодільниці за 1960 рік вказано про вивчення ефективності довготривалого вирощування кукурудзи на одному місці, вперше досліджено вплив гербіцидів у боротьбі з бур'янами.

Протягом десятиліть змінювався перелік випробовуваних сортів на сортодільниці. У випробування введено сорти картоплі, кавунів, динь.

У 1970 р. вивчали роль попередників під посів пшениці озимої (чорний пар, стерня, однорічні трави та кукурудза МВС), а також заклали агротехнічний дослід для перевірки ефективності застосування препарату ССС проти полягання пшениці озимої. З часом змінювалось керівництво дільницею, вдосконалювалась методика сортовипробування,

Перевірка стану дослідів на Долинській ДСДС, 2011 р.

Директор Долинської ДСДС з 1994-го по 2011-й р. Бобрусенко А. Г.

Колектив Кіровоградського ОДЦЕСР, третя зліва направо – Кузнецова О. Я., 2005 р.

Експертиза сортів зернових на ПСП

випробування наявну в районі Ульянівську сортодільницю було передано до складу Кіровоградської державної сортовипробувальної станції як її виробничий підрозділ. Заступником директора призначено Бондарчука Бориса Федоровича, головним бухгалтером – Мачка Анаполія Платоновича, агрономом-бригадиром – Сільвейструка Олексія Дмитровича, бригадиром тракторної бригади – Потьомкіна Віктора Миколайовича, завідувачем гаража – Пишнюка Миколу Володимировича.

У 1988 р. на посаду головного агронома був зарахований Равлик Валерій Пилипович, агрономів: Балан Григорій Тимофійович, Черепенко Анатолій Петрович, Чернега Зінаїда Яківна та Шеремет Андрій Маркович, який очолив Ульянівську сортодільницю.

Збирання озимих зернових на дослідних ділянках, НДЦ «Південний»

покращувалась матеріально-технічна база, підвищувалась урожайність випробовуваних сортів. Середня врожайність пшениці озимої по чорному пару досягла 50,6 ц з гектара. Найкращим агротехнічним строком висіву пшениці визнано 15–20 вересня.

За 1970–1980 рр. на сортодільниці сформувався колектив досвідчених спеціалістів, накопичувався надзвичайно багатий і цінний досвід, формувалися власні традиції сортовипробування.

На базі Новоселицького відділку радгоспу Ульянівського цукрового комбінату за постановою Ради Міністрів СРСР від 6 липня 1987 р. № 740 і наказом Держагропрому СРСР від 31 липня того ж року № 607 було створено Кіровоградську обласну державну сортовипробувальну станцію. Офіційною датою початку діяльності сортодослідного закладу вважається 1 листопада 1987 р., коли відповідно до

наказу № 1 його директора Уліча Л. І. було сформовано колектив у складі 160 працівників.

У лютому 1988 р. на підставі наказу Інспектури Держкомісії з сорто-

У 1992 р. агрономічну службу поповнили Вдовиченко Валерій Іванович, Козак Сергій Васильович, Гордієнко Олександр Миколайович, у 1994 р. – Семко Софія Володимирівна, Газінська Тамара Василівна.

1996 року розпочали свою трудову діяльність на плодово-ягідному відділенні агрономи-садівники Магазинські Олександр Володимирович та Ірина Валеріївна.

У наступному році почали вести експертизу на відмінність, однорідність і стабільність сортів рослин (ВОС). У цьому процесі були задіяні всі агрономи польової сортодільниці.

У 1997 р. заступником директора з наукової роботи Кіровоградської ОДСВС призначено Газінську Тамару Василівну, завідувачем польової сортодільниці – Козака Сергія Васильовича, головним бухгалтером – Бурлак Тетяну Іванівну, головним агрономом – Безкорвайного Олега Володимировича, головним інженером – Сивенка Олега Борисовича.

У 2002 р. на базі Кіровоградської обласної державної сортовипробу-

Лабораторне приміщення Кіровоградської філії УІЕСР, 2021 р.

вальної станції створено Науково-дослідний центр «Південний», підпорядкований Державній службі з охорони прав на сорти рослин, директором якого призначено Уліча Олександра Леонідовича, заступником – Уліча Леоніда Ісаковича.

2004 року наказом № 505 Держсортслужби припинено діяльність НДЦ «Південний» та створено Кіровоградську державну сортодослідну станцію, директором якої призначено Зубрейчука Миколу Степановича, його заступником – Газінську Тамару Василівну, головним бухгалтером – Бурлак Тетяну Іванівну, головним економістом – Юсіпішену Аллу Петрівну, головним агрономом – Безкорвайного Олега Володимировича, головним інженером – Сивенка Олега Борисовича, завідувачем польової сортодільниці – Козака Сергія Васильовича, а плодово-ягідної ділянки – Магазинського Олександра Володимировича.

У 2012 р. наказом № 10-к по Кіровоградській державній сортодослідній станції Зубрейчука Миколу Степановича звільнено з посади директора і призначено виконувати його обов'язки Соколюка Леоніда Пантелійовича.

Після реорганізації на базі Кіровоградської державної сортодослідної станції створено підрозділ Кіровоградського обласного державного центру експертизи сортів рослин на підставі наказу Українського інституту експертизи сортів рослин № 600-ОД від 11 липня 2012 року «Про створення відокремлених підрозділів та затвердження положень філій Українського інституту експертизи сортів рослин», директором якого призначено Козака Сергія

Навчальний семінар з проведення ґрунт-контролю для фахівців Кіровоградської ДСДС, 2009 р.

Перевірка дослідів з ВОС-тесту на Кіровоградській ОДСВС

Загальний вигляд дослідних ділянок Кіровоградської філії УІЕСР, 2021 р.

Лабораторні дослідження насіння зернових, 2004 р.

Васильовича, його заступником – Кузнецову Оксану Яківну, головним бухгалтером – Свердликівську Мирославу Василівну.

Офіційною датою початку функціонування Кіровоградської філії Кіровоградського обласного державного центру експертизи сортів рослин вважається 3 вересня 2012 року. Завданням філії було виконання затвердженої Державною ветеринарною та фітосанітарною службою України науково-технічної програми експертизи сортів рослин, формування, утримання та дослідження колекцій загальновідомих сортів рослин і проведення кваліфікаційної експертизи придатності сортів рослин до поширення в Україні; здійснення методичного, екологічного, агротехнічного, виробничого, післяреєстраційного вивчення сортів рослин; вивчення стійкості сортів до хвороб і шкідників; вивчення технологічних властивостей сортів рослин та придатності

їх до переробки і збереження тощо. У структурі Кіровоградської філії налічувалося три лабораторії, в яких працювало 38 спеціалістів.

Кіровоградська лабораторія знаходилась у Кіровоградському районі (с. Первозванівка), заступником директора Кіровоградського обласного державного центру експертизи сортів рослин працювала Кузнецова Оксана Яківна, завідувачем лабораторії – Мокан Тетяна Іванівна, агрономами 1 категорії були Крижановська Лідія Петрівна, Гупаленко Ігор Віталійович, Мерещенко Микола Миколайович та технік 1 категорії Нічогін Василь Васильович. На полях Кіровоградської лабораторії випробовували сорти ярого ячменю, гречки, проса та озимих культур тритикале й жита. Долинською лабораторією (с. Долинське) завідував Нефьодов Ігор Олександрович, працювали агрономи 1 категорії – Позненко Тетяна Борисівна, Будюк Наталія Анатоліївна, Жук

Наталія Миколаївна і технік 1 категорії Біленко Олександр Григорович. Вони забезпечували виконання Державної програми науково-дослідної роботи з випробування сортів рослин соняшника (ПСП), сої (ВОС і ПСП), сорго-суданкових гібридів, ріпаку озимого та ярого. Олександрійська лабораторія знаходилась в м. Олександрія Кіровоградської області, очолював її Цапко Сергій Олександрович, працювали спеціалісти Шулдак Світлана Миколаївна, Грабенко Євген Васильович, Стоцький Сергій Никандрович та технік Мельник Володимир Іванович, які займалися вирощуванням зернових та зернобобових культур, а також багаторічних трав і цукрового буряка.

Кіровоградська філія ОДЦЕСР (Ульянівська лабораторія) розташована в селі Новоселиця Голованівського (Ульянівського до 2016 року) району Кіровоградської області. Її директором призначено Козака Сергія Васильовича, який творчо спрямовує діяльність 21 спеціаліста. Бухгалтерію очолювали Свердликівська Мирослава Василівна та Батигманська Наталія Василівна, інспектором з кадрів працювала Русавська Людмила Борисівна, дипломовані агрономи 1 категорії Газінська Тамара Василівна, Магазинська Ірина Валеріївна, Батрак Василь Володимирович, Семко Софія Володимирівна, Свердликівський Станіслав Олександрович, Бурега Роман Сергійович, Заболотний Спартак Миколайович, Безкоровайна Людмила Михайлівна, Батрак Оксана Миколаївна, Чорний Віталій Іванович, Волков Ігор Борисович, Гринчик Олександр Петрович, Ткаченко Ігор та технік 1 категорії Орловський Валентин Олександрович, Пантелеєва

Ніла Сергіївна, Козак Надія Володимирівна, Воловіковська Галина Анатоліївна.

У жовтні 2012 р. на підставі наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України № 807 від 30.12.2011 р. «Про реорганізацію державних сортодослідних станцій» Кіровоградська державна сортодослідна станція була реорганізована в Кіровоградську філію ДП «Центр сертифікації та експертизи насіння і садивного матеріалу». На виконання наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України № 210 від 19 квітня 2012 р. «Про реорганізацію державних центрів експертизи сортів рослин з державними інспекціями з охорони прав на сорти рослин» наказом Українського інституту експертизи сортів рослин № 600-ОД від 11 липня 2012 р. «Про створення відокремлених підрозділів та затвердження положень філії Українського інституту експертизи сортів рослин»

було створено відокремлений підрозділ Українського інституту експертизи сортів рослин філію Кіровоградський обласний державний центр експертизи сортів рослин, який очолює працівник з великим досвідом у сортовипробуванні Козак Сергій Васильович.

Розпочала свою діяльність філія у вересні 2012 року та продовжила виконання робіт по проведенню польових і лабораторних досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин відповідно до вимог Законів України «Про охорону прав на сорти рослин» та «Про наукову та науково-технічну експертизу» тощо. Незважаючи на певні складнощі, поставлені завдання необхідно було виконувати за відсутності потрібної техніки та важкого матеріального становища філії.

Протягом 2012–2015 рр. колектив філії на чолі з керівником докладали максимум зусиль, щоб виконувати

всі поставлені завдання на належному рівні. З 2015 року розпочинається новий відлік у діяльності філії. Розгортається активна робота по забезпеченню філії Інституту всім необхідним для належного виконання визначених функцій великого колективу працівників, а саме: закуповуються оргтехніка, автомобілі, трактори, сільськогосподарська техніка тощо. У квітні 2019 року в результаті тривалих перемовин Кіровоградська філія отримує у власність земельну ділянку на праві постійного користування.

У березні 2020 року, згідно з наказом Українського інституту експертизи сортів рослин № 96 к/ТР «Про перейменування та реорганізацію філії», філію Кіровоградський обласний державний центр експертизи сортів рослин було перейменовано у Кіровоградську філію Українського інституту експертизи сортів рослин.

*Сергій Козак
Світлана Гринів*

Колектив художньої самодіяльності НДЦ «Південний»

Підвищення кваліфікації працівників філії, 2019 р.

